

Steinerskoler

Steinerskoler, Rudolf Steiner-skoler, i tysk- og engelsktalende land ofte kalt Waldorfskoler, en type frittstående, private skoler som drives på grunnlag av Rudolf Steiners pedagogiske ideer. Steinerskolen er etter sin tankegang en enhetsskole, som i Norge omfatter 10-årig grunnskole (med 1. klasse stort sett lokalisert i barnehagene) og 3-årig videregående skole. I Norge er det 52 barnehager og 35 skoler (grunnskoler, 13 med videregående trinn), i tillegg 3 skoler for utviklingshemmede barn. Ved Rudolf Steinerhøyskolen i Oslo er det 3-årig allmenn- og førskolelærerutdanning og mastergradsstudium i steinerpedagogikk.

Historikk og utbredelse

Tanken om en antroposofisk inspirert pedagogikk, dvs. med grunnlag i et spirituelt menneskebilde, ble først skissert av Rudolf Steiner i 1907 i skriftet Barnets oppdragelse fra et åndsvitenskapelig synspunkt. Etter den første verdenskrig fikk Rudolf Steiner anledning til å realisere tanken da fabrikkier Emil Molt ønsket en slik skole knyttet til sin fabrikk Waldorf-Astoria sigarettfabrikk, primært for arbeidernes barn og for interesserte.

Waldorfskolen i Stuttgart åpnet i september 1919 og vakte interesse og oppsikt. Skolen var banebrytende på en rekke områder. Den bygde på et enhetsskolekonsept der alle elevtyper skulle gå sammen, der gutter og jenter hadde samme fag, der ingen elever gikk klassetrinn to ganger, og der karakterer ble erstattet av uformelle vitnemål. Skolevesenet skulle også anerkjennes som en del av samfunnets åndsliv, med stor frihet fra lovgivers sentralstyring (se [tregrening](#)).

I de følgende år og frem til sin død i 1925 holdt Rudolf Steiner på invitasjon mer enn 200 pedagogiske foredrag i en rekke land, også i Norge. Flere Waldorf-/Steinerskoler ble grunnlagt allerede i Steiners levetid, og det har siden vært en jevn tilvekst av skoler, etter hvert i alle verdensdeler. Norge fikk tidlig to Steinerskoler, i Oslo i 1926 og Bergen i 1929. Med Privatskoleloven av 1970 startet en vekst fra 2 skoler til 35 skoler i 2008, med i overkant av 5000 elever. På verdensbasis var det på samme tid 965 skoler, hvorav snaut 300 utenfor Europa.

Pedagogiske grunnideer

Sentralt i Steiners menneskebilde står understrekningen av at menneskets vesen har tre «nivåer», legeme, sjel og ånd. Det siste betegner individualitetens innerste og evige kjerne, som ifølge Steiner kommer fra en tilværelse før fødselen, og ikke går til grunne ved døden. Den enkeltes liv på jorden må sees i et overordnet perspektiv, og skolens oppgave er å legge til rette for at dette åndelige jeg eller selv i størst mulig frihet kan realisere sine evner og muligheter, og stille disse til rådighet for menneskehetens beste. Menneskets biologisk sett eksepsjonelt lange barndom blir en viktig retningsanviser for den fulle utvikling av kropp og sjel, som er jegets redskap. Tanken om individets gjentatte jordliv er hverken tros- eller undervisningsinnhold, men ment som en inspirasjon for lærer og foresatte til å se hvert enkelt barn som unikt, ukrenkelig og med et potensial for læring og utvikling uansett utgangspunkt. Steinerpedagogikken kan betegnes som en utviklingspedagogikk og finnes også tilrettelagt for funksjonshemmede.

Sentralt står også tanken om utviklingsfaser i tilnærmede sjuårstrinn: 1. De første sju årene står, grovt sett, i etterligningens tegn, dvs. barnet lærer ved ubevisst etterligning; 2. I den andre fasen (den «klassiske» skolealder 7–14) lærer barnet gjennom tillit til de voksnes formidling, mens lærerens naturlige autoritet i samme tidsrom bygges gradvis ned. 3. I den tredje sjuårsfasen modnes tenkning og begrepsdannelse slik at den egne systematisk-kritiske tenkning blir det sentrale verktøy for utviklingen henimot det voksne, selvstendige individ.

Skjematisk kan man altså si at i hver av de tre sjuårsperiodene anspores hovedsakelig de tre sjelelige grunnkrefter vilje, følelse og tanke.

Steinerpedagogisk praksis

I steinerpedagogisk praksis vil imidlertid alle tre sjelekrefter bli ansporet gjennom hele skoleløpet. Nøkkelen til å vekke barnets faglige interesse ligger i lærerens ansporende skildringer og fortellinger, slik at et stoff aktualiseres og som eleven selv må bearbeide videre til egne lærebøker. Denne bearbeidelsen har sterke isløst av «kunstnerisk» aktivitet idet det tegnes, males, modelleres, danses og skrives i tilknytning til den faglige formidling. Derigjennom tas alle sjelekrefter i bruk, «hele mennesket» går på skole. Steinerpedagogikken har også ellers et sterkt innslag av musiske fag i bred forstand, bl.a. et eget bevegelsesfag, [eurytmi](#). Også håndverksfag og ulike praktiske virksomheter har en bred plass. Alle elever deltar gjennom skoletiden i flere større og mindre oppførelser av klassiske eller moderne teaterstykker og operaer, konserter, årstidsfeiringer, markeder m.m.

Et annet viktig virkemiddel gjennom hele skoletiden er periodeundervisning i en lang rekke fag som historie, naturfag, morsmål, matematikk osv. Gjennom 2–5 uker med daglige dobbelttimer settes det av tid til fordypelse, ettertanke og bearbeidelse av emnene. Erfaringen er at dette etterlater en sterkere faglig interesse enn tradisjonell undervisning.

Alle Steinerskolens grunnskoler i Norge har samme læreplaner, mens de videregående trinn har godkjenning etter ulike linjer for fagfordypning, også yrkeslinjer, i tillegg til linjer som gir studiekompetanse.

Godkjenning

Steinerskolen er i Norge i dag (2008) godkjent som «anerkjent pedagogisk retning» etter Privatskoleloven av 2007. Det innebærer at den er godkjent med en egen generell læreplan der det er redegjort for idégrunnlag og verdisyn, og at lovkravet om jevn god opplæring, som både omfatter grunnleggende ferdigheter og kompetansemål i alle fag, er oppfylt. Alle steinerskoler i Norge er organisert i Steinerskoleforbundet, som utgir tidsskriftet Steinerskolen fra 1938.

Litteratur i utvalg på norsk

Rudolf Steiner: *Antroposofi og pedagogikk*. Foredrag i Norge 1921 og 1923 (2008).

Rudolf Steiner: *Almen menneskekunnskap som grunnlag for pedagogikken* (2008).

Rudolf Steiner: *Kunsten å undervise* (1978).

Dan Lindholm: *På menneskevei. Fra livet i en Steinerskole* (2004).

Erik Marstrander (Red.): *Menneske først! Steinerpedagogikk i Oslo 1926 - 1996* (1996).

Hanne Weisser: *Undervisningskunst og kunstnerisk undervisning. Idé og erfaring i Steinerskolen* (1999).

Svein Bøhn, Peter Normann Waage og Cato Schiøtz (red): *Liv laga. Erfaringer fra Steinerskolen*, 2010.

Kristin A. Sandberg og Trond K. O. Kristoffersen: *Det de ikke forteller oss. Steinerskolens okkulte grunnlag*, 2010.

Les mer på [nettsidene til Forbundet Steinerskolene i Norge](#) eller på [The Rudolph Steiner Archive](#), samling av info og materiale angående Steiner og antroposofi

Forfatter: Svein Bøhn